

4. Коваленко О. В. Кіберпростір – гуманістичний потенціал цивілізації. Луцьк : Волин. нац. ун-т імені Лесі Українки. *Психологічні перспективи*. 2011. № 18. С. 111–121.

5. Матеюк О. А. Бар'єри у процесі міжособистісної комунікації як засіб протидії психологічному впливові. *Збірник наукових праць інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України* / за ред. С. Д. Максименка. К., 2005. Т. VII, вип. 2. С. 106–112.

Чайка Г. В.,

кандидат психологічних наук,

старший науковий співробітник Лабораторії психології особистості

Інституту психології імені Г. С. Костюка

Національної академії педагогічних наук України

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ЗВ'ЯЗКУ МІЖ ДОВІРОЮ ТА ПСИХОЛОГІЧНИМ БЛАГОПОЛУЧЧЯМ ОСОБИСТОСТІ

Запропоновані тези зосереджуються на феномені довіри в міжособистісному спілкуванні як психологічній концепції та її зв'язку із психологічним благополуччям особистості. Довіра як особистісна установка у стосунках передбачає обопільне очікування позитивних результатів від спілкуванні і домовленостей [3, с. 166]. Довіра вважається основою всіх соціальних інститутів, базою існування суспільства в цілому. Довіра – це готовність щодо взаємодії та обміну конфіденційною інформацією, а також до певних дій між суб'єктами.

За Е. Еріксоном [5], базова довіра формується на ранніх етапах онтогенезу. Базова довіра – це фундамент особистості, фундамент ставлення до себе та інших людей. Це основа для формування позитивного відчуття себе та навколишнього світу, це інтуїтивна впевненість, що все буде добре, це вміння просити та приймати допомогу інших людей. Якщо цього немає, то формується недовіра, і як наслідок, відхід у себе, відчуженість, людині важко ладнати з іншими людьми і з собою, зокрема [2].

На думку Ільїна Е.П. [1] довіри не можна навчити, не можна нікого насильно змусити довіряти, її можна лише сформувати. Довіра, з одного боку, є результатом взаємодії, з іншого – вона сама виступає незмінним фактором соціальної взаємодії, у процесі якої вона отримує постійний розвиток та впливає на всі інші сторони цієї взаємодії. Поряд з цим, як зазначає американський психолог Д. Елкінд [4], питання появи або не появи у дитини довіри до світу хоч і має тенденцію

відбиватися на всіх наступних етапах життя людини, але не є фатальним. Ця обставина і вселяє надію, та таїть загрозу, оскільки довіра може бути як набутою, так і втраченою на подальших етапах життя.

Мета роботи – визначити вікові зміни у довірі особистості в міжособистісному спілкуванні, та вікові відмінності у зв'язку довіра – психологічне благополуччя.

У дослідження взяли участь 220 респондентів, середній вік – 33 роки, за професією – студенти та фахівці з різних спеціальностей, 180 жінок, 40 чоловік. Вся вибірка була розділена на 3 групи за віком. До групи 1 увійшли студенти, юні люди віком до 22 років. До другої – досліджувані, які вже звершили навчання, але ще вважаються молодими, віком від 23 до 35 років. До третьої групи увійшли дорослі зрілого віку, від 36 років до 65 років. Люди похилого віку у нашому дослідженні участі не брали. В таблиці 2 показані групові статистики для трьох груп.

Для вивчення базової довіри нами був використаний Вісбаденський опитувальник (WIPPF) Н. Пезешкіана та Х. Дайденабаха. Цей метод вивчає довіру до світу, або міжособистісну довіру. Психологічне благополуччя та його компоненти вивчалися за Шкалою психологічного благополуччя К. Ріфф.

Був проведений кореляційний аналіз між показниками довіри та психологічного благополуччя для різних вікових категорій.

Установка на довіру трохи зростає з віком, проте проведене порівняння за критерієм Ст'юдента не виявило статистично значимих розбіжностей між різними віковими групами.

Кореляція між довірою та загальним психологічним благополуччям у юних людей, студентів (група 1) була лише трохи вище, ніж в цілому по вибірці. Проте кореляції між довірою та компонентами психологічного благополуччя: позитивні взаємини з іншими, самоприйняття і особистісне зростання були суттєво вищими. Тобто ми можемо сказати, що існування довіра в цьому віці до світу та інших людей допомагає людині розібратися із самою собою і прийняти себе; зрозуміти інших людей з метою встановлення здорових, теплих стосунків, а також підтримує особистісне зростання. Особистісне зростання у цьому віці відбувається за опосередкування самоприйняття і розвитку позитивних взаємин з іншими.

Кореляція між довірою та загальним психологічним благополуччям у молодих людей (група 2) була значно вища, ніж в цілому по вибірці. Проте до отриманої підсумкової кореляції суттєвіший внесок робити інші компоненти (у порівнянні із юними людьми з групи 1), а саме: автономія і управління середовищем. Довіра до світу і людей на цьому

віковому етапі дає змогу людині вийти за межі власного середовища, щоб навчитися активно впливати на навколишній світ, діяти незалежно.

Наявність цілей у житті корелювало із довірою на тому самому рівні в обох вікових групах. Це означає, що довіра важлива для успішного вирішення життєвих завдань, що стоять на кожному віковому періоді. Так, психологічні завдання юного віку – зрозуміти себе та інших, навчитися сприймати себе та інших такими, якими вони є, розвиватися, збільшувати і поглиблювати свої знання, навички, компетенції. Психологічні завдання молодості – на основі здобутків попередніх життєвих етапів стати справді самостійною людиною, навчитися управляти власним життям, віднайти свій життєвий шлях.

Кореляція між довірою та загальним психологічним благополуччям у зрілих людей (група 3) статистично значима, проте помірною; кореляції для всіх компонентів психологічного благополуччя (крім позитивних взаємин) слабкіші, ніж у попередніх двох групах. Зауважимо також, що кореляція з цілями у житті хоч і трохи нижче, ніж у двох інших груп, проте все ще залишається достовірною і досить високою. Отриманий результат свідчить про те, що установка на довіру все ще важлива у зрілому віці для досягнення психологічного благополуччя, однак зрілі люди на своєму життєвому шляху знаходять механізми, які здатні компенсувати недостатність довіри у міжособистісній взаємодії, якщо виникне відповідна ситуація.

Список використаних джерел:

1. Ильин Е. П. Психология доверия. СПб. : Питер, 2013. 288 с.
2. Любичкая О. Г. Базовое доверие к миру: когда и как формируется основа наших отношений с реальностью. URL: https://psy-practice.com/publications/psikhicheskoe-zdorove/Bazovoe_doverie_k_miru/
3. Філософський енциклопедичний словник. Київ : Абрис, 2002. 707 с.
4. Элкинд Д. Эрик Эриксон и восемь стадий человеческой жизни. *Эриксон Э. Детство и общество. Изд. 2-е, перераб. и доп. ; пер. с англ.* СПб. : Ленато ; АСТ ; Фонд «Университетская книга», 1996.
5. Эриксон Э. Детство и общество. Изд. 2-е, перераб. и доп. ; пер. с англ. СПб. : Ленато ; АСТ ; Фонд «Университетская книга», 1996.